

Sporčić-Kosinjski private collection, Zagreb

Lj. Kanižaj

The Sporčić-Kosinjski collection contains a great number of objects which have been passed down through various generations of the family. However, the conception, and especially the preservation of the collection today is due to Milan Sporčić, the present owner.

A number of factors have directed the interest of Milan Sporčić to objects that have same connection with famous persons or families of historic or cultural importance from our past: Zrinski, Frankopan, Napoleon (considered in the context of our history), Vraniczany, Jelačić, Kukuljević-Sakcinski, Radić, Preradović, Matoš. The collection contains furniture, sculptures, paintings, arms, photographs, books, printed and written documents, all housed and displayed in the private flat. Important items are: the personal belongings of Ivan Kukuljević Sakcinski, a collection of portraits of leading persons in the political and cultural life of the last century, as well as portraits of less known and unknown persons made by prominent artists from the 19th century such as Mücke, Stroy, Draganja, Zache, Čermak, Mose, J. L. David, Bukovac etc. Among sculptures of special interest are: the bust of St. John the Baptist by Donatello, a bust of Pericle by Giovanni Giulioni and the figure of St. Mathieu by Francesco Robba.

Milan Sporčić is not just a collector of objects but takes an active role in the protection of our heritage. He was, for example, very much concerned with the protection of the old core of the city of Zagreb.

Donatello iz zbirke Milana Sporčić-Kosinjskog

Jadranka Vinterhalter

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Veoma su zanimljive i značajne informacije o formiranju i razvoju privatnih kolekcija i o tome kako, kada i pod kojim uvjetima su nabavljani pojedini predmeti. Takvi podaci rasvjetljavaju pobliže i ličnost kolekcionara, a često su pokazatelji kulturno-povijesnih i političkih prilika.

Privatna zbirka zagrebačkog kolekcionara Milana Sporčić-Kosinjskog veoma je bogata likovnim djelima i arhivskom građom. Ipak, kao najznačajnija i najvrednija umjetnina izdvaja se skulptura — glava s poprsjem Sv. Ivana Krstitelja, koja se pripisuje Donatellu. Prema kazivanju Milana Spor-

čić-Kosinjskog, ovu je skulpturu do njela iz Italije u naše krajeve obitelj Frankopan i darovala je kao vjenčani dar Petru Zrinjskom. Upravitelj Zrinjskih dobara do 1670. godine bio je Tomas Kukuljević. djed Ivana Kukuljevića-Sakcinskog, a iz familije Kukuljević potječe supruga Milana Sporčić-Kosinjskog, sadašnjeg vlasnika. Naš sugovornik dalje pripovijeda kako su kipari Frane Kršinić i Ivan Meštrović prije pedesetak godina vidjeli u njegovoj zbirci ovu izvanrednu glavu i da je Meštrović bez dvoumljenja izrazio mišljenje da je njen autor Donatello. Prof. dr Grgo Gamulin prvi je doveo u vezu ovu skulpturu s kipom Sv. Ivana Krstitelja u katedrali u Sieni. Iz njegovog pera možemo uskoro očekivati naučnu obradu skulpture — atri-

Donato di Niccolo di Betto Bardi, zvani Donatello (Firenza 1368—1466) poznati je ranorenesansni kipar, učio u radionicama Ghibertija i Nanija di Banca, a radio skulpture za Firenzu i okolne gradove u Toscani. Značaj je Donatella u prekidu s idealiziranim i shematiziranim oblikovanjem ljudskog lika i uvođenju realizma u obradi portreta i figure, pri tom su mu za likove svetitelja pozirali obični ljudi. Kip Sv. Ivana Krstitelja u krstionici katedrale u Sieni, iz 1457. godine pripada Donatellovoj posljednjoj fazi i ima odlike njegovog razvijenog stilskog izraza.

Glava s poprsjem Sv. Ivana Krstitelja iz zbirke Sporčić-Kosinjski rađena je u kararskom mramoru koji je s vremenom dobio patinu slonove kosti.



Sv. Ivan Krstitelj iz zbirke Milana Sporčić-Kosinjskog



buciju, dataciju i analizu, budući da se bavi njenim istraživanjem. Analogiju dvije skulpture, zagrebačke i one u Sieni, potvrdila je i prof. dr Vera Horvat Pintarić.

S obzirom da je skulptura koju posjeduje Milan Sporčić-Kosinjski rađena u mramoru, a figura u sienskoj katedrali livena u bronci, pretpostavka je da se u Zagrebu nalazi prototip-original, prema kojem je kasnije rađena sienska glava i nastavljena u čitavu figuru. Kolekcionar nam je pokazao reprodukciju iz monografije *Donatello*, *Klassiker der Kunst*, Stuttgart und Berlin, Deutch Verlag Austalt, 1922, iz koje su sličnosti, čak identičnosti dvije glave očevide.

Dimenzije skulpture su 51 × 56 × 24 cm, što odgovara prirodnoj veličini. Glava je izvanredno obrađena, a psihička patnja na asketskom liku svetitelja izražena je realistički, na granici naturalizma. To je markantna glava, pravilnog nosa, izraženih jagodica i poluotvorenih usta u nijemom izrazu bola, s bujnom kosom koja u viticama pada niz čelo i vrat, s bradom i brkovima. Na poprsju su vidljiva rebra ispaćenog tijela, zaogrnutog životinjskom kožom. Poprsje je postavljeno na kamenu postament. Ovo je tek kratki opis skulpture čiju stručnu obradu očekujemo.

Sudbina je mnogih vrijednih djela, čak remek-djela, u privatnim zbirka-

ma da su iz brojnih razloga nedostupna javnosti, pa čak i stručnjacima. Ponaјmanje voljom njihovih vlasnika-kolekcionara koji svoje poštovanje i ljubav prema umjetninama izražavaju brižljivim pohranjivanjem i čuvanjem. Često ova djela ostaju ne-registrirana za poviest umjetnosti i ustanove zaštite kulturne baštine, stručno neobrađena. Potrebno je znatno više društvene brige i angažmana i financijskih sredstava da bi se ona mogla istraživati, izlagati, publicirati. Vrijedno je pomena nastojanje naših kulturnih institucija i društveno-političkih organizacija, napose Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu, da se pronađe način i financijska mogućnost da se ovo djelo otkupi i smjesti u jednu od muzejskih zbirki. Njen zna-

čaj za našu kulturu potvrđuje i pismeni apel prof. Vinka Zlamalika, direktora Strossmayerove galerije upućen Milanu Sporčić-Kosinjskom da se glava Sv. Ivana Krstitelja ne iznosi iz zemlje, a da bi u slučaju društvenog otkupa imala svoje mjesto u postavu stranih majstora Strossmayerove galerije.

ABSTRACT

A sculpture by Donatello from the collection of Milan Sporčić-Kosinjski

J. Vinterhalter

The private collection of Milan Sporčić-Kosinjski, a collector from Zagreb, contains numerous art objects and archives.

The most significant and valuable piece is the bust of St. John the Baptist, attributed to Donatello, Italian sculptor from the period of the Early Renaissance. The sculpture came to Yugoslavia through the family Frankopan. Prof. Grgo Gamulin was the first to connect this sculpture with the figure of St. John the Baptist in the cathedral at Siena, undoubtedly the work of Donatello from 1457. The piece from the Collection Sporčić-Kosinjski is of marble and the figure in Siena is cast in bronze, giving rise to the hypothesis that the proto-type — the original, is in Zagreb.

The author gives a brief description of the sculpture and remarks that the results of the scientific research — attribution, analysis, date, etc — are to be published soon. Cultural institutions and authorities in the city are seeking ways to raise sufficient funds to purchase this important work and to include it in the display of foreign masters in the Strossmayer Gallery in Zagreb.

ICOM — ICOM

Prvi kongres o muzeologiji u Grčkoj

Branka Šulc

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

U grčkoj se muzeologiji posljednjih godina počelo ozbiljnije razmatrati pitanje mjesta i uloge muzeja, sistema njegova funkcioniranja i metodologije rada, njegova odnosa u predstavljanju materijalnih činjenica prirodne, civilizacijske i kulturne baštine. Ne želeći očigledno ostati na nivou dijagnosticiranja stanja i u tom području i samo u nacionalnim okvirima, Nacionalni je komitet ICOM-a (Međunarodnog savjeta za muzeje Unesco-a) Grčke uz sudjelovanje Nacionalnih komiteta ICOM-a Cipra i Jugoslavije, pod pokroviteljstvom Ministarstva za kulturu i nauku Grčke, organizirao i svoj 1. kongres o muzeologiji s temom *Muzeji u suvremenom društvu* tokom listopada 1984. godine u Ateni.

Tema skupa omogućila je i otvorenju, napose jasnu, analizu čuvanja kulturne baštine, analizirala je promjene u vlastitoj muzejskoj praksi i stvorila osnove za dublju analizu suvremene prezentacije cjelokupnog kulturnog nasljeđa.

Ipak dvije su osnovne karakteristike ovog skupa- utvrđivanje etičke i profesionalne odgovornosti muzejskih radnika u definiranju uloge muzeja i

očuvanju kulturnog identiteta uz uobličavanje dimenzija u kojima se muzej danas može integrirati od reprezentativnog ka reprezentirajućem, i definiranje specijalne preporuke Unesco-u za očuvanje kulturne baštine Cipra, gdje se počam od 1974. godine od strane Turaka vrši dramatična devastacija kulturne baštine, obavlja ilegalna preprodaja kulturnih dobara na umjetničkom međunarodnom tržištu, i vidno lomi ne samo karika i samog muzejskog kontinuiteta već postupno uništava i obilježja nacionalnog identiteta. Uvodnom riječi, Melina Mercouri, ministar za kulturu Grčke, koja svoje tumačenje zaštite kulturnog nasljeđa gradi na ideji progresivnog humanističkog shvaćanja i grčkog svijeta i čovjeka prošlosti i budućnosti, založila se opetovno i za ubrzano rješavanje problema očuvanja kulturne baštine Cipra i za restituciju kulturnih dobara Grčke koja se nalaze po brojnim muzejima svijeta, napose za povrat tzv. Elginovih spomenika s Partenona, koji se od 1816. nalaze u British Museumu u Londonu.

Restitucija kulturnih dobara, tema kojoj je i na ovom skupu posvećeno dosta prostora i pripremljena i podloga za IV kongres međunarodnog međuvladinog komiteta za pospješivanje vraćanja kulturnih dobara u zemlju njihova porijekla, koji se 1985. godine održava u Delfima, razjasnila je i brojne razloge sporog rješavanja toga pitanja ukazujući i na njegovu dugo-

trajnost. Budući da je odnos univerzalnog i nacionalnog u kulturi jedno od postojećih pitanja kojima se bave i brojne Unesco-ve komisije i međunarodni komitet za muzeje i zaštitu kulturnih dobara važna je nova orijentacija ka rješenjima koja trebaju omogućiti bolji uvid i u odnose muzeja prema restituciji dobara.

Iz tog pitanja uloge muzeja u zaštiti kulturnih dobara i restituciji potom je proizlazilo i pitanje njegova djelovanja u suvremenosti. Korespondencija interesa muzeja i društva, a ne samo plan praktičnog djelovanja muzeja, u okviru širine »zadane« teme, dozvolila je i projekcije osnovnih pretpostavki za funkcioniranje suvremenog muzeja.

U nizu od 30 referata i niza koreferata sudionika iz Grčke, Cipra, Jugoslavije te Italije i SR Njemačke, koje je pratilo više od 300 kolega iz Grčke, pokazalo se osobito poticajnim za uspostavljanje izravnih odnosa i komparacije iskustva na nivoima muzeoloških i muzejskih dosegaa Grčke, Cipra i Jugoslavije, posebno u kontekstu teme Unesco-ve Konvencije o načinu zabrane i zaštite ilegalnog uvoza, izvoza i transporta kulturnih dobara i Haške konvencije o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba. Unesco-va konvencija, donesena već 1970. godine, do sada je ratificirana samo u Grčkoj, Italiji, Cipru, Francuskoj i Turskoj, te je u tom smislu izrečena i preporuka da se ubrza njezino usvajanje i na nivou ostalih